

تاریخ و شناسنامه مطبوعات فارس

■ مهدی جعفری خانقاه^۱

پژوهشگر تاریخ مطبوعات

اگر برای انگلیسی‌ها در شکل‌گیری روزنامه‌نگاری فارسی در هند نقشی را قائل شویم، دیگر نمی‌توان نقشی برای آنان در گسترش روزنامه‌نگاری فارسی در کشورهای فارسی‌زبان ایران و افغانستان متصور شد. زیرا این پارسی‌نویسان بودند که در بومی‌ساختن فرهنگ روزنامه‌نگاری دست به تلاش‌های خستگی‌ناپذیری زدند. حتی کار تا بدانجا پیش رفت که ۱۲ سال بعد از انتشار اولین روزنامه منظم انگلیسی‌زبان هند به نام بنگال گزت به دو زبان فارسی - انگلیسی در ژانویه ۱۷۸۰م، یک شیرازی به نام هاروطیون (هارطون) شماونبای شانزدهم اکتبر ۱۷۹۲ م. با انتشار نشریه آزاد از نخستین نشریه ارمنی جهان را در مدرس هند پایه‌گذاری کرد (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۹). در ادامه همین روند این اهالی شیراز بودند که با باز کردن پای روزنامه به ایران به فاصله ۵۷ ساله با روزنامه‌نگاری فارسی در هند پایان بخشیدند. این شیرازی کسی نبود جز میرزا محمد صالح شیرازی از روشنفکران پیشتاز که در رمضان ۱۲۵۲ برابر با ژانویه ۱۸۳۷ م. نخستین روزنامه ایران را به نام کاغذ اخبار منتشر ساخت و لقب اولین روزنامه‌نگار ایرانی در ایران و جهان را از آن خود کرد. پس از آن آهسته‌آهسته جریان روزنامه‌نگاری در شهرهای مختلف ایران رونق گرفت و هر شهر به فراخور حال به تجربه روزنامه‌نگاری روی آورد. ۳۵ سال طول کشید تا شیرازی‌ها طعم روزنامه‌نگاری را در ولایت خود چشیدند. میرزاتقی‌خان کاشانی بیستم جمادی الثانی ۱۲۸۹ برابر با بیستم اوت ۱۸۷۲ با انتشار روزنامه فارس به این انتظار چندین‌ساله پایان بخشید (همان، ص ۱۱).

این روزنامه‌ها در انتقال آگاهی به مردم سهم بسزایی داشتند، ولیکن فعالیت آنان به مذاق حاکمان مستبد خوش نمی‌آمد و ضمن پرداخت هزینه‌های گزاف با تنگناهای حکومتی روبه‌رو بودند و در صف مبارزه با استعمار از هیچ کوششی دریغ نمی‌کردند. نمونه بارز آن میرزا جهانگیرخان (شیرازی) مدیر صور اسرافیل بود که با به دارآویختنش از سوی قزاق‌ها «افتخار اولین شهید مطبوعات ایران» را کسب کرد.

اینها همه برای آن گفته شد تا بدانیم که منشأ تحولات فرهنگی و مطبوعاتی ایران ریشه در کجا دارد و چقدر توانسته‌ایم

بر قوام و دوام ریشه فرهنگی خود تلاش کنیم. به‌تازگی چهار عنوان کتاب در زمینه مطبوعات فارس تألیف سیروس رومی، با حمایت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی فارس منتشر شده است که سه عنوان آن به تفکیک دوره تاریخی به «تاریخ مطبوعات فارس در دوره قاجار»، «دوره رضاشاه» و «دوره محمدرضا پهلوی» می‌پردازد. کتاب شناسنامه مطبوعات فارس از آغاز تا امروز نیز همراه با دیگر کتاب‌های مؤلف اطلاعات نشریه‌شناختی در اختیار مخاطبان قرار می‌دهد.

کتاب‌هایی از این دست ضمن آنکه ما را با فضای مطبوعاتی و روزنامه‌نگاری استان‌های کشورمان آشنا می‌سازد، به‌عنوان منبعی مهم و قابل‌اتکا می‌تواند مورداستناد محققان و پژوهشگران این عرصه قرارگیرد. اما اگر همین آثار از رعایت انصاف و دقت به‌دور باشد و بی‌محابا مسیر شتاب‌زدگی را طی کند به‌راحتی مورد بی‌توجهی اهالی فن قرار خواهد گرفت.

سیروس رومی که کار تهیه و تدوین این آثار را بر عهده داشته است، بیستم آذر ۱۳۲۳ ش. در شیراز متولد شد. به‌گفته خودش حدود شصت سال را با آموزش دیده یا آموزش داده است. وی با گذراندن رشته هنر در انستیتو مربیان امور هنری تهران، فراگیری دوره خوشنویسی تا مرحله ممتازی، نقاشی و نمایش از سال ۱۳۴۷ وارد کار روزنامه‌نگاری شد. در سال ۱۳۴۹ و ۱۳۵۰ دست به انتشار نشریه هنری نقطه در تهران زد. وی مدتی را نیز در کسوت معلمی به امر تدریس در رشته هنر مشغول بود. بعد از آن نیز با مجله هفت هنر و راه‌اندازی چند نشریه دانش‌آموزی و روزنامه خبر جنوب شیراز همکاری داشت. اکنون سردبیری مجله نسخه سبز را برعهده دارد. تاکنون از وی شش عنوان کتاب به چاپ رسیده است که عناوین آن عبارتند از: فهرست روزنامه‌های فارس؛ تاریخ مطبوعات فارس (دوره قاجار)؛ تاریخ مطبوعات فارس (دوره رضا شاه)؛ تاریخ مطبوعات فارس (دوره محمدرضا شاه)؛ تاریخ نشریات پزشکی شیراز؛ شناسنامه مطبوعات فارس از آغاز تا امروز.^۲

به‌دلیل دسترسی نداشتن به کتاب تاریخ مطبوعات فارس (دوره قاجار) به نقد و بررسی کتاب‌های دیگر از این نویسنده می‌پردازم.

تاریخ مطبوعات فارس (دوره رضاشاه)

رومی، سیروس. تاریخ مطبوعات فارس (دوره رضاشاه). شیراز: انتشارات نوید شیراز، ۱۳۸۸، ۱۴۲ ص، شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۸-۶۸۷-۴

کتاب تاریخ مطبوعات فارس (دوره رضاشاه) جلد اول از مجموعه دوجلدی تاریخ مطبوعات فارس در عصر پهلوی به شمار می‌آید. این کتاب شامل معرفی و بررسی ۲۵ عنوان از جراید و روزنامه‌هایی است که در بین سال‌های ۱۳۰۴ تا ۱۳۱۲ ش. منتشر شده و شامل بخش‌های ذیل است.

بخش اول: بررسی روزنامه‌نگاری ایران در دوره رضا شاه. در این بخش به اختصار روند شکل‌گیری و به قدرت رسیدن رضاخان و سرنوشتی که بر جریان روزنامه‌نگاری ایران حاکم شد با بهره‌گیری از اسناد و نقل‌قول‌های تاریخی بازگو می‌شود.

بخش دوم: بررسی روزنامه‌نگاری فارس در دوره رضا شاه. مؤلف در این بخش با بهره‌گیری از منابع تاریخی ضمن برشمردن شرایط سیاسی - اجتماعی آن دوره، تلاش روزنامه‌نگاران فارس را در رویارویی با جو سانسور و خفقان حاکم بررسی می‌کند.

بخش سوم: روزنامه‌های فارس در دوره رضاشاه. مؤلف در این بخش با استفاده از اسناد مطبوعاتی و مراجعه به نشریات، ضمن معرفی ۲۵ عنوان از روزنامه‌های فارس، شرح‌حال کوتاهی از رجال مطبوعاتی بازگو می‌کند.

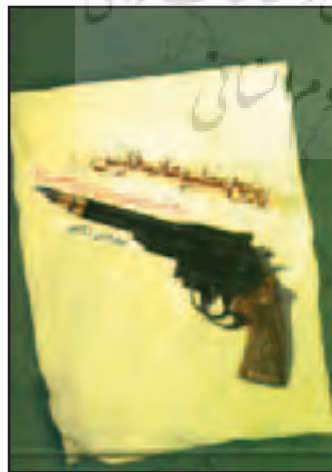
در بخش پایانی کتاب، فهرست الفبایی روزنامه‌های دوره رضاشاه، تصاویر و لوگوی برخی از نشریات، تکمله (معرفی چهارعنوان از نشریات جافتاده) و فهرست اعلام جای گرفته است. مؤلف در این اثر مبنای تاریخی روزنامه‌های دوره رضاشاه را از سال ۱۳۰۴ ش. یعنی آغاز تاج‌گذاری رضاشاه در نظر گرفته است. این در حالی است که با اتفاقاتی که بعد از جریان کودتای معروف سوم اسفند ۱۲۹۹ رخ داد، مسئولیت اداره کشور به دست رضاخان افتاد. از این‌رو این دوره را نمی‌توان نادیده گرفت و صرفاً

آغاز تاج‌گذاری و به سلطنت رسیدن رضاخان در آذر ۱۳۰۴ را مبنای تاریخی «دوره رضاشاه» بدانیم. بهتر بود در این کتاب که مرتبط با مطبوعات دوره رضاشاه است، مطبوعات دوره کودتا تا زمان تاج‌گذاری (۱۲۹۹ - ۱۳۰۴ ش.) نیز مورد توجه قرار می‌گرفت.

جالب‌توجه آنکه مؤلف در پایان همین کتاب در قسمت تکمله با معرفی چهار عنوان از نشریات دوره کودتا سعی در جبران این موضوع داشته است. با مروری در صفحه ۲۶ کتاب ذیل روزنامه‌های دوره رضاشاه که به تفکیک سال آمده است؛ ضعف‌های آشکاری در تنظیم تاریخ انتشار نشریات دیده می‌شود که با اثر بعدی نویسنده، یعنی شاسنامه مطبوعات فارس از آغاز تا امروز همخوانی ندارد. در ذیل سال ۱۳۰۵، حریف قرار گرفته که تاریخ انتشار نخستین شماره آن ۵ تیر ۱۳۰۶ است (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۱۰۷)؛ یا ذیل سال ۱۳۰۶ نام نشریه گل رعنا و زیبا آمده است در حالی که صاحب امتیاز نشریه دوم تیر ۱۳۰۷ موفق به کسب امتیاز روزنامه می‌شود (همان، ص ۱۱۶)؛ یا در ذیل سال ۱۳۰۷ از نشریه خلیج ایران نام برده شده است، در حالی که تاریخ انتشار نخستین شماره آن آذر ۱۳۰۸ است (همان، ص ۱۲۱).

از موارد دیگری که باید به آن اشاره کرد، قرارگرفتن نشریات منتشرنشده در میان نشریات منتشرشده است. جالب‌توجه آنکه خود نویسنده به استناد منابع مورد مطالعه اذعان دارد که این نشریات هرگز توفیق انتشار پیدا نکردند. باید نام این نشریات به صورت مستقل در پایان کتاب قرار می‌گرفت، مانند نشریات اردیبهشت (رومی، ۱۳۸۸ الف، ص ۳۴ - ۳۵)؛ اسلام (همان، ص ۴۸ - ۴۹)؛ فلاحت فارس (همان، ص ۶۸ - ۶۹)؛ و مجله مزده (همان، ص ۷۸ - ۷۹).

تاریخ مطبوعات فارس (دوره محمدرضا شاه پهلوی)

رومی، سیروس. تاریخ مطبوعات فارس (دوره محمدرضا شاه پهلوی)، شیراز: انتشارات نوید شیراز، ۱۳۸۸، ۷۱۸ ص، شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۸-۷۲۱-۵

- به تازگی چهار عنوان کتاب در زمینه مطبوعات فارس تألیف سیروس رومی، با حمایت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی فارس منتشر شده است که سه عنوان آن به تفکیک دوره تاریخی به «تاریخ مطبوعات فارس در دوره قاجار»، «دوره رضاشاه» و «دوره محمدرضا پهلوی» می‌پردازد**

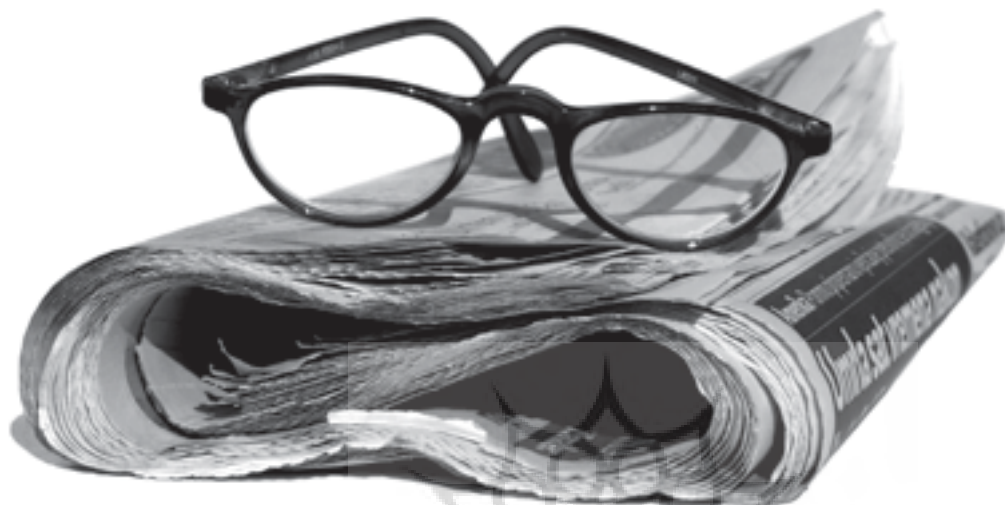

شیوه تنظیم و تدوین کتاب به این شکل است که مؤلف پس از سخن کوتاه در قالب مقدمه، به بررسی «وضع مطبوعات فارس» پرداخته و آنگاه به ارائه «شناسنامه مطبوعات فارس» به تفکیک «دوره قاجار»، «دوره محمدرضاشاه» و «دوره جمهوری اسلامی» مبادرت ورزیده است

از سخن کوتاه در قالب مقدمه، به بررسی «وضع مطبوعات فارس» پرداخته و آنگاه به ارائه «شناسنامه مطبوعات فارس» به تفکیک «دوره قاجار»، «دوره محمدرضاشاه» و «دوره جمهوری اسلامی» مبادرت ورزیده است. فهرست مطالب همراه با فهرست اعلام و منابع و مآخذ بخش پایانی کتاب را تشکیل داده است. کتاب حاضر ما را با شصت عنوان نشریه دوره قاجار، ۲۷ عنوان نشریه در دوره رضاشاه، ۱۸۶ عنوان نشریه در دوره محمدرضاشاه و ۷۶ عنوان نشریه در دوره جمهوری اسلامی آشنا می‌کند. در آغاز ورود به بخش معرفی مطبوعات فارس اشتباه فاحشی رخ داده است، زیرا هنگامی که بخش «شناسنامه مطبوعات فارس دوره قاجار» پایان می‌یابد، مخاطب یکباره با «شناسنامه مطبوعات فارس دوره محمدرضاشاه» پهلوی دوم روبه‌رو می‌شود. برخی از محققان بر این باورند که با کودتای رضاشاه در سوم اسفند ۱۲۹۹ و به‌دست‌گرفتن حکومت، دوره قاجار نیز به پایان عمر خود رسید. برخی دیگر نیز زمان تاج‌گذاری رضاخان در آذر ۱۳۰۴ را پایان دوره قاجاریه می‌دانند. بنابراین مؤلف باید نشریات دوره رضاشاه را از دوره قاجار تفکیک و نشریات دوره رضاشاه را به دو دسته نشریات دوره کودتا تا زمان ذاری و نشریات دوره تاج‌گذاری تا خلع رضا شاه تقسیم‌بندی می‌کرد. پرواضح است که مؤلف برای پدیدآوردن چنین اثری دشواری‌های زیادی را پشت سر نهاده و زحمات زیادی را به جان خریده است. از جمله ویژگی‌های این کتاب ضمن در اختیار گذاشتن اطلاعات نشریه‌شناختی درباره مطبوعات فارس، موجودی و محل نگهداری این نشریات را برای محققان و پژوهشگران مشخص کرده است.

کتاب شناسنامه مطبوعات فارس می‌کوشد از رهگذر معرفی مطبوعات فارس ضمن نشان دادن تلاش‌های روزنامه‌نگاران فارس، مخاطبان را با تاریخ مطبوعات این استان آشنا سازد. اما از فحوای مطالب کتاب چنین برمی‌آید که نویسنده برای تهیه و تکمیل آن دچار شتاب‌زدگی شده است. از قرار معلوم مؤلف پیش از این مجموعه‌ای را با نام فهرست مطبوعات فارس به زیور طبع آراسته بود و اکنون این کتاب حاضر تکمیل‌کننده اثر قبلی اوست تا «برای اطلاعات بیشتر و سهولت کار پژوهشگران حوزه مطبوعات» به کار آید. در مقدمه کتاب چنین می‌خوانیم: «شناسنامه مطبوعات با تمام کمبودهایش شاید کامل‌ترین کتابی است که اطلاعاتی تازه و در عین خلاصه‌بودن، گسترده در مورد نشریات فارس از آغاز تا امروز در اختیار مخاطب قرار می‌دهد و در اصل خلاصه‌ای از تاریخ مطبوعات فارس است» (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۵).

مؤلف کتاب روش خود را برای تهیه اطلاعات لازم درباره هر نشریه «مراجعه به کتابخانه‌های مهم ایران، بررسی تمام کتاب‌های فهرست راهنما، تاریخ و بسیاری از کتب مرجع که تا این زمان در مورد نشریات چاپ شده و گفت‌وگو با اهالی مطبوعات فارس» عنوان کرده است. مؤلف در این اثر از شیوه‌نامه ذیل که دارای ۱۷ شاخص است، برای معرفی نشریات بهره گرفته است: نام نشریه، نام صاحب امتیاز، نام مدیر، نام سردبیر، نوع نشریه، تاریخ انتشار اولین شماره، تاریخ انتشار آخرین شماره، فاصله زمانی انتشار، محل انتشار، تعداد صفحه، قطع، قیمت تک‌شماره، قیمت اشتراک سالانه، نام چاپخانه، نشانی، توضیحات و موجودی. شیوه تنظیم و تدوین کتاب به این شکل است که مؤلف پس

**در بخش معرفی
نشریات مقابل برخی
از شاخص‌ها، مانند
نوع نشریه و فاصله
زمانی انتشار، علامت
خط تیره به چشم
می‌خورد که بیانگر
اطلاع‌نداشتن مؤلف
از شاخص‌های
موردنظر است**

ضعف‌ها و کاستی‌های کتاب

در کتاب برخی از آمارها با یکدیگر همخوانی ندارد. برای مثال در صفحه ۱۷ درباره فراوانی روزنامه‌های دوران رضاشاه به ۲۵ نشریه اشاره شده است، در حالی که فهرست مطالب پایانی کتاب از ۲۷ عنوان نشریه سخن می‌گوید.

همچنین در صفحه ۲۴ کتاب مجموعه نشریات بعد از انقلاب اسلامی ۷۳ عنوان ذکر شده است، در حالی که موجودی فهرست پایانی کتاب از ۷۶ عنوان نشریه حکایت دارد.

در بخش معرفی نشریات مقابل برخی از شاخص‌ها، مانند نوع نشریه و فاصله زمانی انتشار، علامت خط تیره به چشم می‌خورد که بیانگر اطلاع‌نداشتن مؤلف از شاخص‌های موردنظر است. قرارگرفتن شاخص‌های خالی در کنار دیگر شاخص‌های دارای اطلاعات، کاری غیرضروری بود که انجام آن به افزایش حجم کتاب منجر شده است.

در این اثر طبقه‌بندی شناسنامه نشریات براساس سال تأسیس صورت گرفته است. در بررسی اشکالات موجود در این بخش یک نظر کافی است تا بی‌دقتی در ترتیب‌بندی عناوین نشریات براساس تاریخ انتشار مشخص گردد. برای نمونه به موارد زیر اشاره می‌شود.

- شبیخون، ۱۳۲۸ (همان، ص ۱۵۴ - ۱۵۴)؛

- ندای ایران، ۱۳ آذر ۱۳۲۶ (همان، ص ۱۵۶)؛

- گلستان پارس، ۲۸ شهریور ۱۳۲۹ (همان، ص ۱۶۱)؛

- آهنگ جوانان، ۱۳۲۷ (همان، ص ۱۶۲)؛

- شیطان، ۲۶ تیر ۱۳۲۹ (همان، ص ۱۶۹)؛

- گلچین پارس، ۱۳۲۷ (همان، ص ۱۸۷)؛

در بخش فهرست اعلام برخی از ارجاعات با متن همخوانی ندارد و مخاطب را برای جست‌وجو به زحمت می‌اندازد. در اینجا به پارهای از موارد اشتباه اشاره می‌شود.

- خبر جنوب، صفحه ارجاع به اشتباه ۳۳۳ قید شده، و صفحه ۳۳۴ صحیح است.

- روزپنهان، صفحه ارجاع به اشتباه ۳۷۶ ذکر شده، و صفحات ۳۷۳ و ۳۷۴ صحیح است.

- تحقیقات پزشکی، به صفحه ارجاع اشاره‌ای نشده و صفحه ارجاع آن ۳۷۲ است.

- قاموس فیروز آباد، صفحه ارجاع ۲۸۱ و ۲۸۲ قید شده، اما در مراجعه به این صفحه عنوان فروغ تربیت خودنمایی می‌کند.

- تخت جمشید، صفحه ارجاع به اشتباه ۳۸۸ ذکر شده، اما صفحه ۳۷۸ صحیح است.

- صدای شیراز، اشاره‌ای به صفحه ارجاع نشده، در صورتی که صفحه ارجاع آن ۲۲۰ است.

اطلاعات ارائه‌شده در بخش شناسنامه نشریات با بررسی‌های نگارنده این سطور با منابع مورد مطالعه تفاوت دارد و این موضوع نشان از آن دارد که برخی از منابع از دید مؤلف پنهان مانده است. در اینجا به نمونه‌هایی از این دست اشاره می‌کنم.

- روزپنهان، تاریخ انتشار اولین شماره، زمستان ۱۳۸۱ (همان، ص ۳۷۴)؛ در صورتی که سال تأسیس آن ۱۳۸۰ است (واحدهای

عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۶۸)

– طلوع، صاحب امتیاز و مدیرمسئول محمدمهدی جعفرزاده، هفته‌نامه (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۵۲): نام صحیح صاحب امتیاز و مدیرمسئول محمدمهدی جعفری‌زاده است و ترتیب انتشار آن دو شماره در هفته (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ص ۲۶۸)

– سرو، تاریخ انتشار اولین شماره ۹ بهمن ۱۳۸۲ (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۷۶): سال تأسیس نشریه ۱۳۷۸ و ترتیب انتشار آن هفتگی است (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ص ۲۶۸)

– افسانه، تاریخ انتشار اولین شماره ۱۷ بهمن ۱۳۸۲ (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۷۷): سال تأسیس نشریه ۱۳۸۱ است (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ص ۲۷۰)

– مجله تحقیقات پزشکی، تاریخ انتشار اولین شماره پاییز ۱۳۸۱ (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۷۲ – ۳۷۳): سال شروع آن ۱۳۷۸ است (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ص ۲۷۰)

– عصرآوز، تاریخ انتشار اولین شماره اول اردیبهشت ۱۳۸۱ (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۷۱): سال تأسیس نشریه ۱۳۷۸ و ترتیب انتشار آن ماهنامه است (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ص ۲۷۴)

– گزارش (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۴۰): مدیرمسئول آن سیدمصطفی شریفی است (گزارش [بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۷۸)

– دانش‌جو و پژوهش، تاریخ انتشار اولین شماره پاییز ۱۳۷۰ (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۴۱): سال تأسیس ۱۳۷۲ و دوره جدید انتشار آن پاییز و زمستان ۱۳۷۸ است (سلطانی، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۱۵۸ – ۱۵۹)

– سبحان، تاریخ انتشار اولین شماره خرداد ۱۳۷۳ (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۴۵ – ۳۴۶): شروع انتشار آن خرداد ۱۳۷۲ است (سلطانی، ۱۳۸۰، ج ۲، ص ۸۴)

– آری، تاریخ انتشار اولین شماره جمادی الثانی ۱۳۳۳ (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۴۶): در حالی که شماره ۵ – ۶ نشریه در ۲۷ ذی‌القدره ۱۳۳۲ به چاپ رسیده است (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۴)

– کتاب سینما، صاحب امتیاز دانشگاه پهلوی، تاریخ انتشار اولین شماره مرداد ۱۳۵۰، گاهنامه (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۲۱ – ۳۲۲): صاحب امتیاز و ناشر انجمن فیلم دانشجویان دانشگاه پهلوی معرفی شده است. سال تأسیس ۱۳۴۹ و ترتیب انتشار آن ماهنامه است (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۱۲۷).

– طلوع، صاحب امتیاز و مدیرمسئول محمدمهدی جعفرزاده (رومی، ۱۳۸۸ ج، ص ۳۵۲): نام محمدمهدی جعفری‌زاده صحیح است و محل انتشار آن نیز کازرون است (اطلاعات و آمار جامع مطبوعات استان‌ها، ۱۳۷۸، ص ۳۰۰).

نشریات از قلم افتاده

با مراجعه به منابع و فهرستگان مطبوعات ایران و تطبیق آنها با اطلاعات کتاب‌شناسانه مطبوعات فارس دریافتم که نشریات

بسیاری مربوط به دوره جمهوری اسلامی، در کتاب حاضر از قلم افتاده است. کتاب‌هایی که موردمداقه نگارنده قرار گرفته از منابع منتشرشده بعد از انقلاب اسلامی است و دسترسی به آنها برای پژوهشگران و محققان تاریخ مطبوعات کار سخت و دشواری نیست. از این رو جای تعجب دارد شمار زیادی از نشریات بعد از انقلاب اسلامی از نظر مؤلف کتاب پنهان مانده است.

در این قسمت به اختصار اطلاعات شناسنامه‌ای نشریات جدید به ترتیب الفبایی می‌آید.

– آینه/ شیراز: فسا؛ مدیرمسئول: محمدهادی رحیمی صادق؛ تأسیس: ۱۳۸۲؛ ترتیب انتشار: ماهانه (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۲)

– آیدانا/ شیراز: صاحب امتیاز و مدیرمسئول: جمشید صداقت کیش؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (گزارش [بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۱)

– آفتاب نی ریز/ شیراز: نی‌ریز؛ مدیرمسئول: هادی امین‌پور، سال تأسیس: ۱۳۸۴، ترتیب انتشار: پانزده روز یکبار (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۴)

– آوای تیمارگون/ شیراز: اقلید؛ مدیرمسئول: محمدتقی ثابت اقلیدی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۲؛ ترتیب انتشار: ماهانه (همان، ص ۲۶۸)

– اخبار صنایع شیمیایی و غذایی/ شیراز: صاحب امتیاز و مدیرمسئول: جواد مدن حقیقی؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (گزارش [بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۷)

– استخر/ شیراز: مدیرمسئول: عنایت‌الله رحیمی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۳؛ ترتیب انتشار: پانزده روز یکبار (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۰)

– افسانه/ شیراز: مدیرمسئول: سیدمجتبی زرقانی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۴؛ ترتیب انتشار: ماهانه (همان منبع، ص ۲۷۰)

– انا الحق بیضاء/ شیراز: سپیدان؛ مدیرمسئول: سلیمان مویدی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۳؛ ترتیب انتشار: دوفصلنامه (همان منبع، ص ۲۶۸)

– بیستون/ شیراز: اولین نشریه الکترونیکی دانشگاه شیراز که از سوی گروه علمی بخش مهندسی و علوم کامپیوتر انتشار می‌یابد (وبسایت)

www.persianbb

– پارسیان/ شیراز: صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول: سیمین بهروزی؛ ترتیب انتشار: ماهانه (گزارش [بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۱۹)

– پژوهشنامه پیام غدیر/ شیراز: مدیرمسئول: محمدعلی دوران‌دیش؛ صاحب‌امتیاز: بنیاد فرهنگی – پژوهشی پیمان غدیر؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (همان، ص ۲۲)

– پیام فسا (ویژه‌نامه سبحان)/ شیراز: فسا؛ مدیرمسئول: محمدحسن بلاغی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۴؛ ترتیب انتشار: پانزده روز یکبار (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۲)

مؤلف کتاب روش خود را برای تهیه اطلاعات لازم درباره هر نشریه «مراجعه به کتابخانه‌های مهم ایران، بررسی تمام کتاب‌های فهرست راهنما، تاریخ و بسیاری از کتب مرجع که تا این زمان در مورد نشریات چاپ شده و گفت‌وگو با اهالی مطبوعات فارس» عنوان کرده است

**کتاب شناسنامه
مطبوعات فارس
می‌گویند از رهگذر
معرفی مطبوعات
فارس ضمن
نشان دادن تلاش‌های
روزنامه‌نگاران فارس،
مخاطبان را با تاریخ
مطبوعات این استان
آشنا سازد**

- پیک اصناف/ شیراز؛ صاحب‌امتیاز و ناشر: شورای مرکزی اصناف شیراز؛ سال تأسیس: ۱۳۶۷ (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۵۵)
- تحقیقات دامپزشکی / شیراز؛ مدیرمسئول: سیدرضا قاضی؛ سردبیر: مجتبی کافی؛ سال تأسیس: ۱۳۷۹؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۰)
- جنوب و شرق فارس / شیراز؛ فسا؛ مدیرمسئول: بهنام شادمانی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۱؛ ترتیب انتشار: ماهانه (همان منبع، ص ۲۷۲)
- خبر جنوب جهرم (ویژه‌نامه خبر جنوب) / شیراز؛ جهرم؛ مدیرمسئول: محمدعلی سفید فر؛ سال تأسیس: ۱۳۸۲؛ ترتیب انتشار: ماهانه (همان منبع، ص ۲۶۸)
- ره‌توشه کشاورزی / شیراز؛ صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول: شبنم کریمی؛ ترتیب انتشار: فصلنامه [گزارش] بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۵۰)
- ره‌روان اسلام / شیراز؛ صاحب‌امتیاز و ناشر: دانشجویان دعوتگر در برونمرز افغانستان؛ ترتیب انتشار: ماهانه (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۱۲۰)
- شکوفه / شیراز؛ فسا؛ مدیرمسئول: رمضان رسالتی؛ سال تأسیس: ۱۳۷۵؛ ترتیب انتشار: ماهانه (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری ها، ۱۳۸۶، ص ۲۶۸)
- الصابین / شیراز؛ صاحب‌امتیاز و ناشر: جامعه معلولین ایران - مرکز شیراز؛ مدیرمسئول: مسعود امامی‌راد؛ سردبیر: علی همت شیرازی؛ ترتیب انتشار: ماهانه (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۱۳۰)
- صفوت / شیراز؛ صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول: حسن بادنج؛ ترتیب انتشار: فصلنامه [گزارش] بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۶۱)
- عصر آماده / شیراز؛ آباده؛ مدیرمسئول: علی اصغر بهجت؛ سال تأسیس: ۱۳۸۲؛ ترتیب انتشار: پانزده روز یکبار (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری ها، ۱۳۸۶، ص ۲۶۸)
- فارس شناخت / شیراز؛ صاحب‌امتیاز: بنیاد فارس‌شناسی؛ مدیرمسئول: کوروش کمالی سروستانی؛ ترتیب انتشار: فصلنامه [گزارش] بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۶۸)
- فرزانه شیراز / شیراز؛ صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول: جعفر فروزان؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (همان، ص ۶۹)
- فرهنگ فارس / شیراز؛ مدیرمسئول: محمدحسین همافر؛ وابستگی: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی فارس؛ سال تأسیس: دوره جدید زمستان ۱۳۸۰؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (سلطانی، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۲۸۹)
- فصلنامه تخصصی و پژوهشی / شیراز؛ اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی فارس؛ سال تأسیس: ۱۳۷۳؛ ترتیب انتشار: دوفصلنامه (واحد‌های عرصه مطبوعات و خبرگزاری ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۲)
- فصلنامه فروز / شیراز؛ مدیرمسئول: مهران طالع؛ سال تأسیس: ۱۳۸۴؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (همان، ص ۲۷۲)
- قاموس فیروزآباد / شیراز؛ فیروزآباد؛ مدیرمسئول: اسماعیل رشیدی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۳؛ ترتیب انتشار: ماهانه (همان، ص ۲۷۲)
- کارنامه سالانه / شیراز؛ صاحب‌امتیاز و ناشر: کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه شیراز؛ ترتیب انتشار: سالانه (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۱۵۰)

Iranian journal of cancer – صاحب امتیاز: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی فارس؛ مدیرمسئول: عبدالرسول طالعی؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (گزارش) بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۱۰۳)

سخن پایانی

تلاش‌های مؤلف در گردآوری و تدوین مجموعه حاضر قابل ستایش و تقدیر است. اما نباید چنین فکر کرد که بیان ضعف‌ها و کاستی‌های موجود در آثار مؤلف تخطئه کردن اصل موضوع است.

اگر در مواجهه با چنین آثاری که با کارنامه و تاریخ مطبوعات کشورمان سروکار دارد، لزوماً از جنبه ستایش‌گری وارد شد و از کنار لغزش‌ها و اشتباهات آن به راحتی گذشت، ناگزیر شاهد آشفتنگی‌های تحلیلی در حوزه تاریخ روزنامه‌نگاری ایران خواهیم بود و امکان تحلیل‌های شفاف و روشن از ما سلب خواهد شد. برای جلوگیری از خطاهای احتمالی در تحلیل تاریخ روزنامه‌نگاری ایران باید همواره آثاری از این دست در بوتۀ نقد و بررسی قرار گیرد.

پی‌نوشت‌ها:

1. mehdiikh@yahoo.com

۲. برای اطلاعات بیشتر درباره زندگینامه مؤلف بنگرید به:

http://siroosroomi.blogspot.com/1388/10/23/post-6/

مآخذ:

۱. اسماعیل پورقوچانی، رمضانلی (۱۳۷۰). فهرست مجلات موجود در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، ج دوم، مشهد: آستان قدس رضوی.
۲. اطلاعات و آمار جامع مطبوعات استان‌ها (تا پایان شهریور ۱۳۷۸). تهران: معاونت مطبوعاتی و تبلیغاتی: اداره کل مطبوعات داخلی.
۳. جعفری خانقاه مهدی (۱۳۸۳). دو قرن با مطبوعات فارسی زبان خارج از کشور در قاره آسیا، ج اول، تهران، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
۴. رومی، سیروس (۱۳۸۸ الف). تاریخ مطبوعات فارس (دوره رضاشاه)، شیراز: نوید شیراز.
۵. رومی، سیروس (۱۳۸۸ ب). تاریخ مطبوعات فارس (دوره محمدرضا شاه پهلوی)، شیراز: نوید شیراز.
۶. رومی، سیروس (۱۳۸۸ ج). شناسنامه مطبوعات فارس از آغاز تا امروز، شیراز: نوید شیراز.
۷. سلطانی، پوری و اقتدار رضا (۱۳۸۱). راهنمای مجله‌ها و روزنامه‌های ایران ۱۳۸۰، ج اول و دوم، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
۸. بانک اطلاعات نشریات تا پایان ۱۳۸۴. تهران: اداره کل مطبوعات و خبرگزاری‌های داخلی [گزارش منتشر نشده].
۹. واحدهای عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها: شناسنامه نشریات، خبرگزاری‌ها، دفاتر نمایندگی و بخش مطبوعات (۱۳۸۶). تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها

– گاهنامه ارسنجان / شیراز: ارسنجان؛ مدیرمسئول: فرزاد میرزایی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۴؛ ترتیب انتشار: دوماهانه (واحدهای عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۶۸)

– مجله ایرانی علوم پزشکی / شیراز: دانشگاه علوم پزشکی شیراز؛ سال تأسیس: ۱۳۵۵؛ ترتیب انتشار: فصلنامه؛ زبان: انگلیسی (همان، ص ۲۷۰)

– مجله ایمونولوژی ایران (سرطان‌شناسی) / شیراز؛ مدیرمسئول: محمد وجگانی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۳؛ ترتیب انتشار: فصلنامه؛ زبان: انگلیسی (همان، ص ۲۷۲)

– مجله دانشکده پرستاری مامایی حضرت فاطمه (س) / شیراز؛ صاحب امتیاز: دانشگاه علوم پزشکی شیراز – دانشکده پرستاری و مامایی؛ مدیرمسئول: معصومه کاویانی؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (گزارش) بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۸۱)

– مجله علوم اجتماعی و انسانی / شیراز؛ صاحب امتیاز و ناشر: دانشگاه شیراز؛ مدیرمسئول: احمد زمانی؛ سردبیر: سیدعلی اکبر حسینی؛ سال تأسیس: ۱۳۶۴؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۱۰۰)؛

– مجله علوم دارویی / شیراز: مدیرمسئول: امید سبزواری؛ سال تأسیس: ۱۳۸۳؛ ترتیب انتشار: فصلنامه؛ زبان: انگلیسی (واحدهای عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۰)

– مجله علوم و فنون باغبانی ایران / شیراز؛ مدیرمسئول و سردبیر: مرتضی خوشخوی؛ سال تأسیس: شهریور ۱۳۷۹؛ ترتیب انتشار: شش ماه یکبار (سلطانی، ۱۳۷۹، ج ۱، ص ۲۷۴)

– مجله کانون و کلای دادگستری / شیراز؛ مدیرمسئول: علی نجابت؛ سال تأسیس: تابستان ۱۳۸۰؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (سلطانی، ۱۳۸۰، ج ۱، ص ۳۱۵)

– مدرسه سلطانیه شیراز / صاحب امتیاز و ناشر: مدرسه سلطانیه شیراز؛ ترتیب انتشار: سالانه؛ یکی از شماره‌های این نشریه مربوط به سال ۱۳۰۶ – ۱۳۰۷ است (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۱۷۴)

– مرتع و آبخیز / شیراز؛ صاحب امتیاز و مدیرمسئول: سعید محتشم‌نیا؛ ترتیب انتشار: ماهانه (گزارش) بانک اطلاعات نشریات، ۱۳۸۴، ص ۸۴)

– مرودشت / شیراز: مرودشت؛ مدیرمسئول: مجتبی صادقی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۳؛ ترتیب انتشار: هفتگی (واحدهای عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۷۴)

– نگین کوهستان / شیراز: سپیدان؛ مدیرمسئول: روح‌الله سخایی؛ سال تأسیس: ۱۳۸۱؛ ترتیب انتشار: ماهانه (همان، ص ۲۶۸)

– نمایه روزنامه اطلاعات / شیراز؛ صاحب امتیاز و ناشر: دانشگاه شیراز؛ مدیرمسئول: جعفر مهرداد؛ سال تأسیس: ۱۳۵۸؛ ترتیب انتشار: فصلنامه (اسماعیل پورقوچانی، ۱۳۷۰، ج ۲، ص ۱۹۵)

– نوای همفکری / شیراز؛ مدیرمسئول: عبدالمجید مشقت قیان ابرقوئی؛ سال تأسیس: ۱۳۷۹؛ ترتیب انتشار: ماهانه (واحدهای عرصه مطبوعات و خبرگزاری‌ها، ۱۳۸۶، ص ۲۶۸)